

СТАН МАКРО- ТА МІКРОЕЛЕМЕНТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ХВОРИХ НА ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ 2 ТИПУ З ОЖИРІННЯМ

©Г. І. Суслик, О. З. Ліщук

Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького

Актуальність проблеми. Макро- та мікроелементний гомеостаз, як часткова форма загальної гомеостатичної системи, відіграє важливу роль у процесах життєдіяльності організму. Спектр біологічних функцій мікроелементів дуже широкий. У складі металоферментів або у вигляді каталізаторів вони активують більшість ензимних систем організму, стимулюють процеси тканинного дихання, енергетичного обміну, кровотворення, імунологічні реакції, синтез біологічно активних речовин, гормонів, метаболізм білків, вуглеводів, ліпідів, а також корегують рівень процесів вільнорадикального окиснення. Зазвичай дослідники оминали увагою питання участі макро- та мікроелементів у регуляції вуглеводного, ліпідного, білкового обміну при ЦД 2 типу з ожирінням. До сьогодні практична медицина має недостатньо інформації про особливості вмісту магнію (Mg^{2+}), цинку (Zn^{2+}), хрому (Cr^{3+}), марганцю (Mn) та міді (Cu) у крові хворих на ЦД 2 типу із ожирінням та вплив їх концентрації на формування і прогресування ІР. Це есенціальні макро- та мікроелементи, які беруть безпосередню участь у регулюванні вуглеводного обміну.

Мета дослідження. Вивчення особливостей концентрації Mg^{2+} , Zn^{2+} , Cr^{3+} , Mn та Cu в еритроцитах і сироватці крові та вплив отриманих показників на параметри інсулінової резистентності у хворих на ЦД 2 типу із ожирінням.

Матеріали та методи. Обстежено 50 хворих на ЦД2-готипу із ожирінням (середній вік ($54,8 \pm 7,4$) років; середня тривалість захворювання ($8,2 \pm 5,5$) роки; індекс маси тіла (ІМТ) = ($33,15 \pm 4,52$) кг/м²); 25 хворих на ЦД 2 типу без ожиріння (аналогічного віку та тривалості захворювання, $P > 0,05$); 11 пацієнтів з абдомінальним ожирінням та фізіологічним глюкозо-толерантним тестом (аналогічного віку та показниками ІМТ, $P > 0,05$). Контрольну групу утворили 15 здорових людей. Усім хворим було проведено клініко-інструментальне та лабораторне дослідження. Діагностику та визначення ступеня компенсації ЦД 2 типу проводили відповідно до рекомендацій Європейської діабетичної асоціації. Стан вуглеводного обміну оцінювали за показниками концентрації глікозильованого гемоглобіну (HbA1c), пре- і постпрандіальної глікемії. Визначення концентрації імунореактивного інсуліну (ІРІ) в крові проводили за допомогою тест-наборів Immunotech Insulin IRMA. Індекс гомеостатичної моделі оцінки ІР (Homeostasis model assessment) –

(НОМА-ІР) розраховували за формулою: $НОМА-ІР = G_0 \times \ln s_0 / 22,5$, де G_0 – рівень глюкози плазми крові натще, (ммоль/л); $\ln s_0$ – вміст ІРІ у плазмі крові натще, (мкМО/мл). НОМА – індекс функції β -клітин (НОМА-ФБК) розраховували за формулою: $НОМА-ФБК = \ln s_0 \times 20 / (G_0 - 3,5)$, де G_0 – рівень глюкози плазми крові натще, (ммоль/л); $\ln s_0$ – вміст ІРІ у плазмі крові натще, (мкМО/мл). З метою верифікації ІР використовували показники ІМТ, коефіцієнт показників талія/стегна (К Т/С), показники НОМА. Концентрацію макро- та мікроелементів визначали за допомогою атомно-абсорбційної спектрофотометрії. Статистичний аналіз проводили статистично-варіаційним методом за допомогою відповідної комп'ютерної програми.

Результати. Виявлено порушення гомеостазу есенціальних макро- та мікроелементів у крові хворих на ЦД 2 типу з ожирінням. Аналіз структури дисбалансу макро- та мікроелементів у хворих на ЦД 2 типу з ожирінням виявив зниження вмісту Mg^{2+} в еритроцитах на 27,4 % та збільшення його рівня у плазмі крові на 16,3 %; зниження концентрації Zn^{2+} , Cr^{3+} і Mn на 33,3 %, 18,2 % і 27,5 % відповідно і підвищення рівня Cu на 26 % у плазмі крові. У групі осіб з ожирінням і непорушеним ГТТ показники вмісту макро- та мікроелементів суттєво не відрізнялися від контрольної групи. У пацієнтів із ЦД 2 типу та ожирінням виявлено кореляційний зв'язок між вмістом Mg^{2+} в еритроцитах і НОМА-ІР ($r = -0,52$; $p < 0,01$); рівнем Zn^{2+} у сироватці крові та НОМА-ІР ($r = -0,35$; $p < 0,01$); концентрацією Cr^{3+} у сироватці крові та НОМА-ІР ($r = -0,49$; $p < 0,01$) та вмістом Mn у сироватці крові та показником НОМА-ІР ($r = -0,11$; $p < 0,01$). Між вмістом Cu та показниками НОМА-ІР достовірного кореляційного взаємозв'язку нами виявлено не було.

Висновки. 1. ЦД 2 типу з ожирінням характеризується порушенням балансу макро- та мікроелементів в організмі, який проявляється зниженням концентрації Mg^{2+} в еритроцитах ($p < 0,01$) і підвищенням вмісту Mg^{2+} у сироватці крові ($p < 0,05$), зменшенням рівня Zn^{2+} , Cr^{3+} і Mn ($p < 0,05$) і підвищенням вмісту Cu ($p < 0,05$) у крові.

2. Дисбаланс макро- та мікроелементів у хворих на ЦД 2 типу з ожирінням корелює з показником НОМА-ІР. Виявлено негативний кореляційний зв'язок між НОМА-ІР і вмістом Mg^{2+} в еритроцитах ($r = -0,52$; $p < 0,01$), рівнем Zn^{2+} у плазмі крові ($r = -0,35$; $p < 0,01$) і концентрацією Cr^{3+} у плазмі крові ($r = -0,49$; $p < 0,01$).